

Jontransport: Pumpar, kanaler och bärare

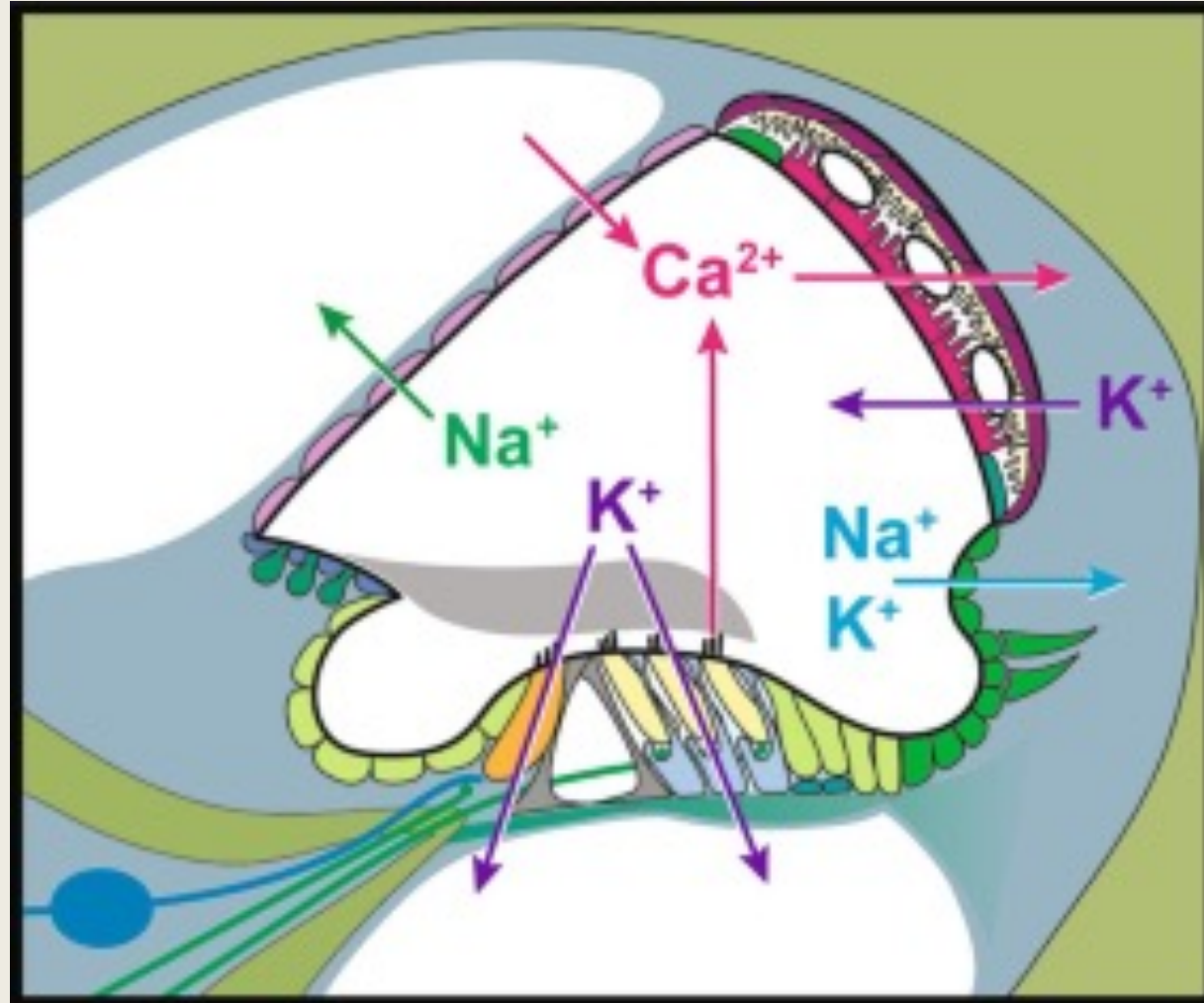
Anne Uv

Varför är detta viktigt för fysiologi?

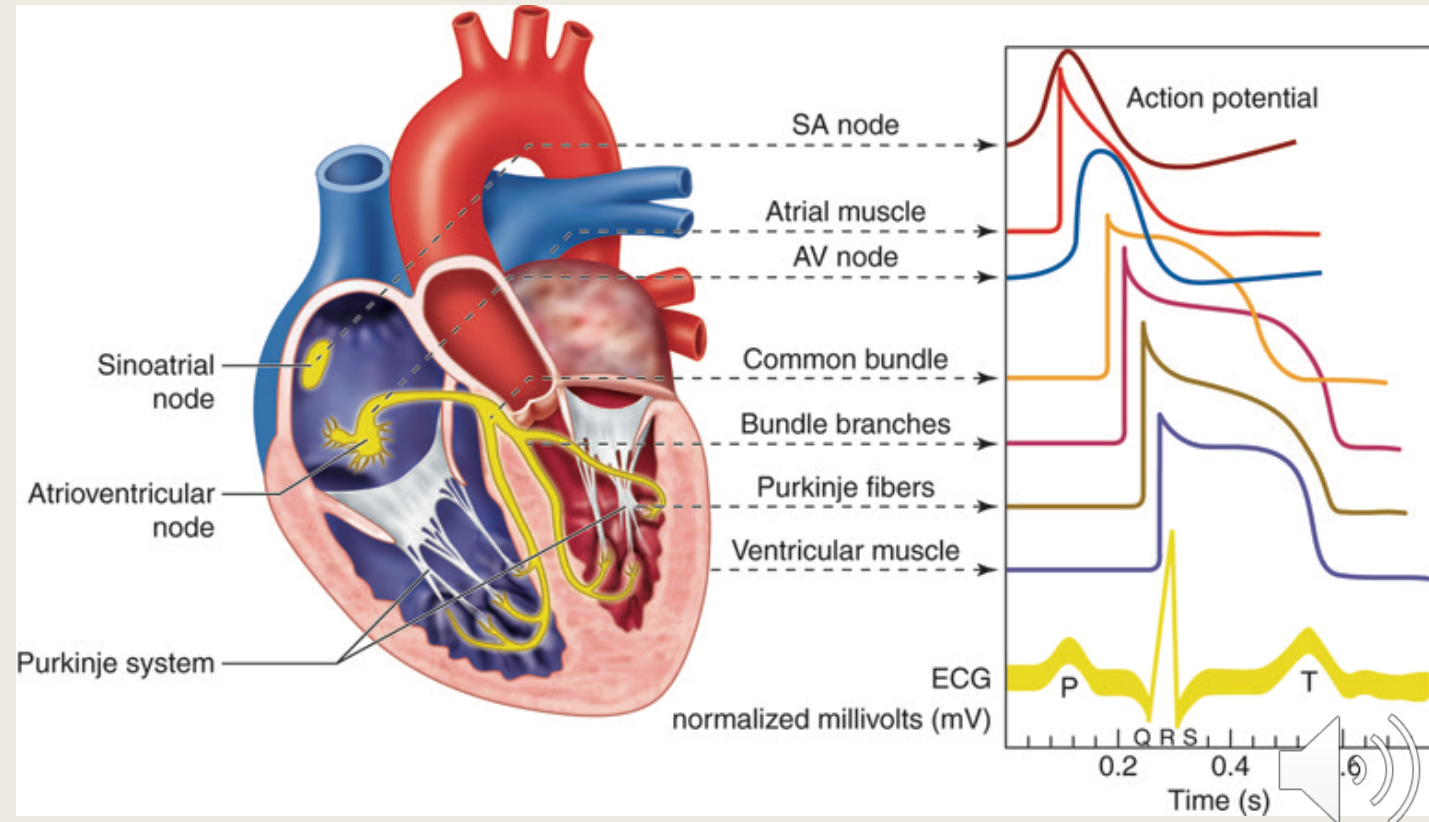
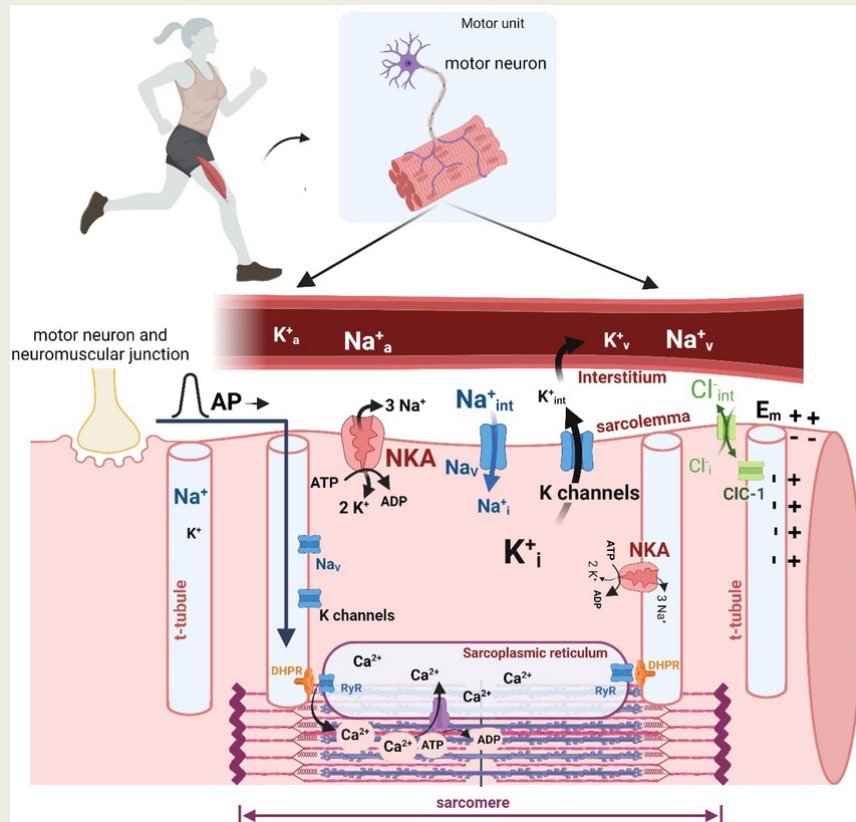
Exempel 1: innerörat

Cochlea

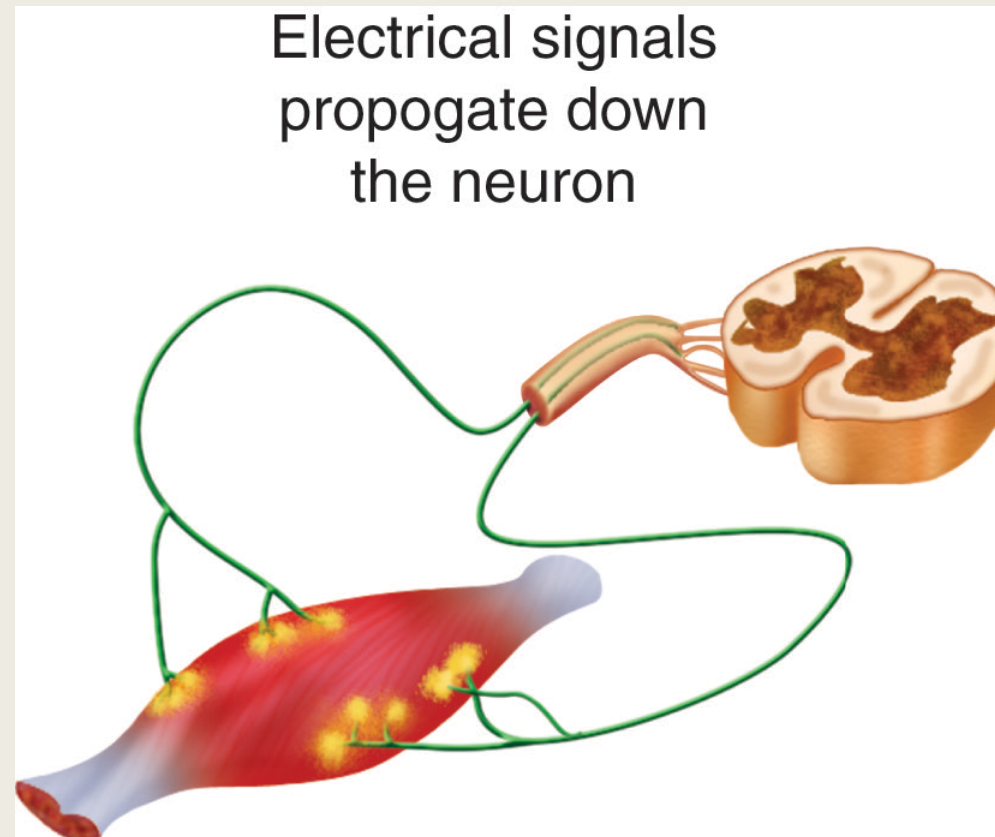
Varför är detta viktigt för fysiologi?

Exempel 2: muskelfunktion

Varför är detta viktigt för fysiologi?

Exempel 3: nervimpulser

Viktigt för funktionen av alla celler i kroppen

Extracellulär miljö
"Seawater"

$[\text{Na}^+] = 143 \text{ mM}$

$[\text{K}^+] = 4 \text{ mM}$

Cell

$[\text{Na}^+] = 14 \text{ mM}$

$[\text{K}^+] = 157 \text{ mM}$

insidan $\approx 60\text{mV}$ mer -ve än utsidan

Energirikt tillstånd

Na+:

Energien som behövs för att förflytta Na⁺ över membranet beror på 2 faktorer:

Skilnad i koncentration } Elektrokemisk
Skilnad i laddning } potential

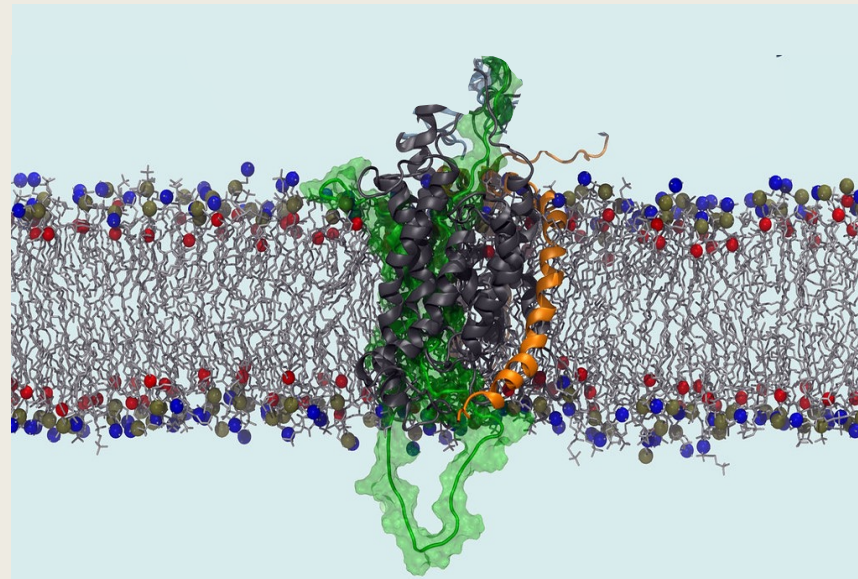

Hur vandrar joner genom cellmembran?

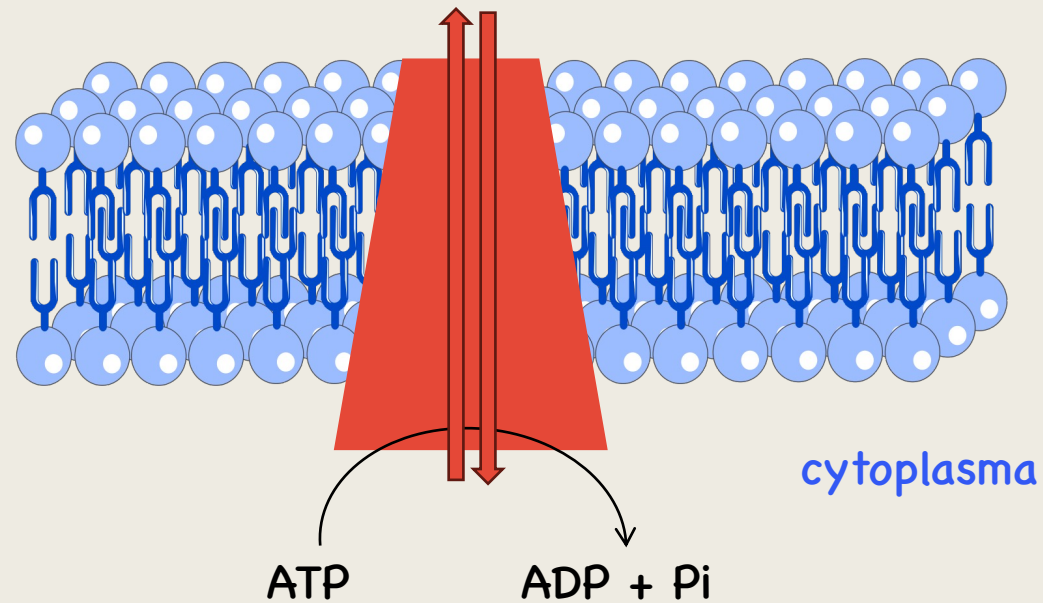
Membrantransportproteiner

- Pumpar (pumps) - aktiv transport - energidriven
- Kanaler (channels) - passiv
- Bärare (carriers) - passiv eller sekundärt aktiv

1. Membranpumpar

Kräver energi – drivs oftast m.h.j.a. ATP-hydrolylys

Exempel: Na^+/K^+ ATPase (Na^+/K^+ pump)

Extracellulär miljö
"Seawater"

$[\text{Na}^+] = 143 \text{ mM}$

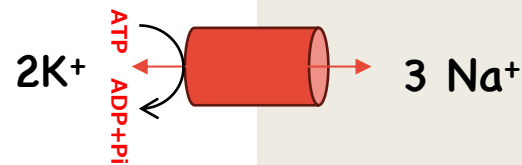
$[\text{K}^+] = 4 \text{ mM}$

Cell

$[\text{Na}^+] = 14 \text{ mM}$

$[\text{K}^+] = 157 \text{ mM}$

insidan $\approx 60\text{mV}$ mer -ve än utsidan

En cykel = 3Na^+ ut och 2K^+ in

$\Delta G = 41.7 \text{ kJ/mol}$

Hydrolysis av ATP ger $\approx 50\text{kJ/mol}$

En cykel drivs av hydrolysis av en ATP

Energirikt tillstånd

Exempel: Sarkoplasmatisk Ca^{2+} -ATPase

(muskelcell)

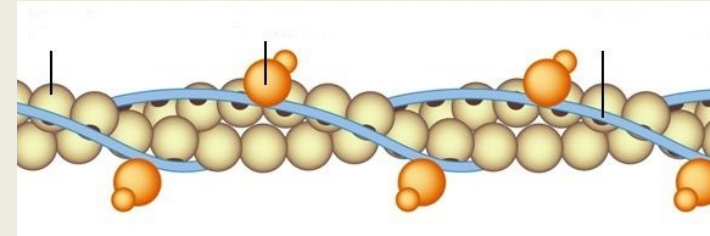
$[\text{Ca}^{2+}] \approx 2\text{--}4 \text{ mM}$

Cell

$[\text{Ca}^{2+}] \approx 0.0001 \text{ mM}$

ER/SR
(lagrar Ca^{2+})

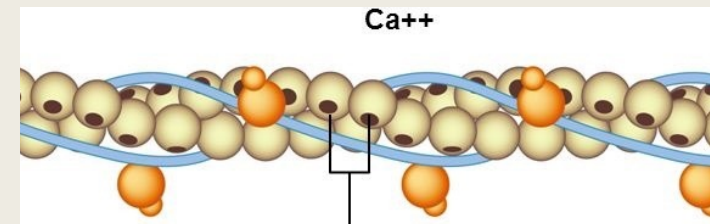
$[\text{Ca}^{2+}] \approx 0.4 \text{ mM}$

tropomyosin

Låg $[\text{Ca}^{2+}]$:

Tropomyosin förhindrar aktin att binda myosin
 $\Rightarrow$ avslappnad muskel

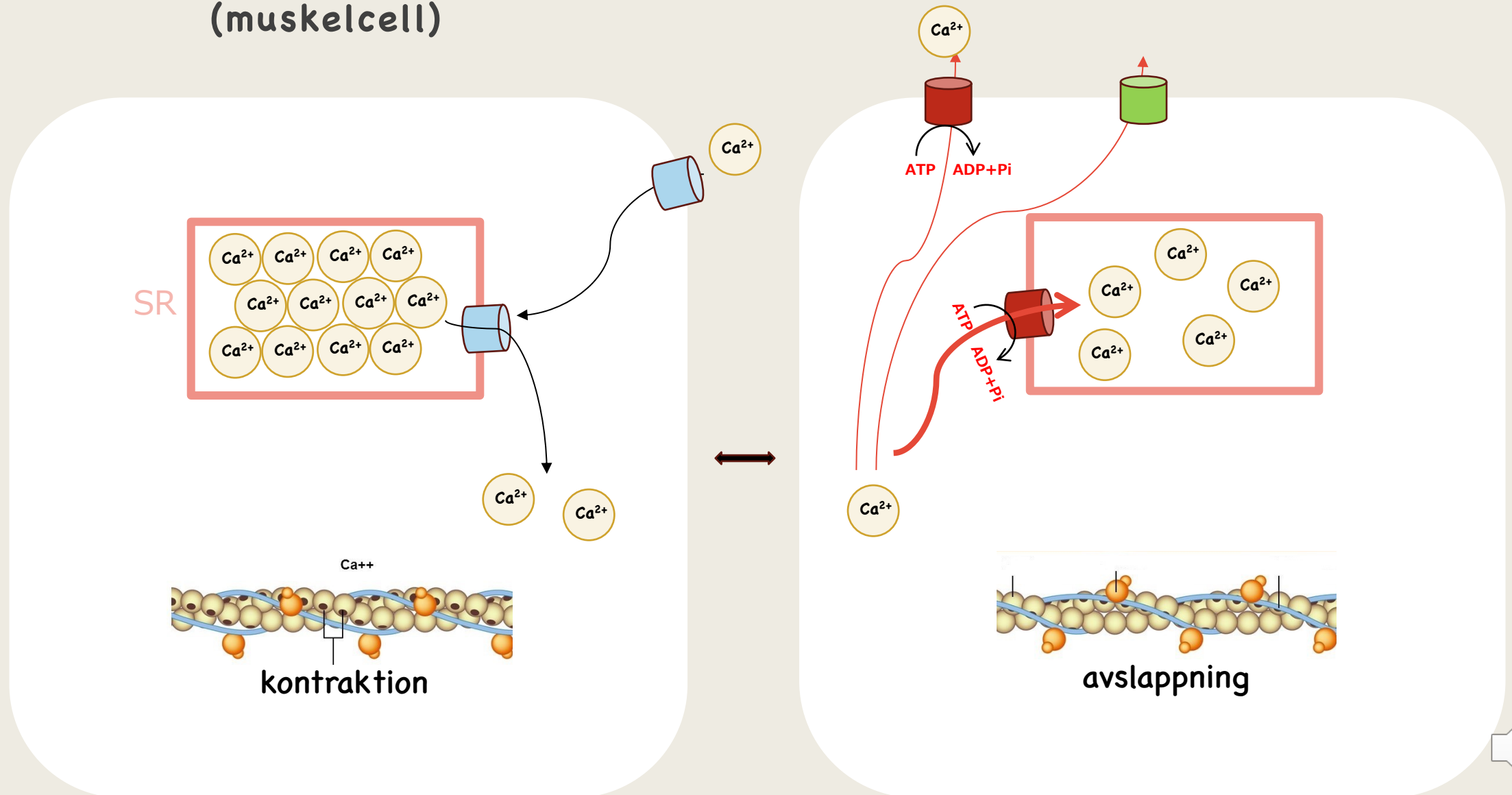

Hög $[\text{Ca}^{2+}]$:

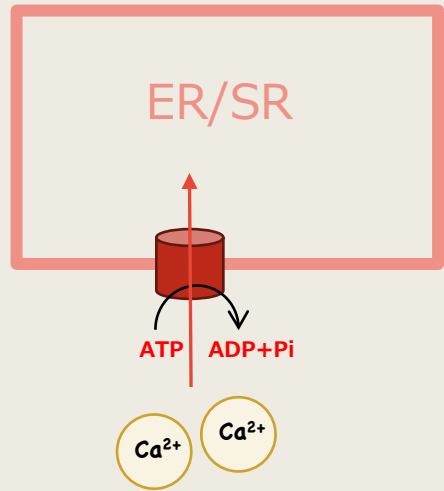
Tropomyosin förflyttas, aktin kan binda myosin
 $\Rightarrow$ kontraherande muskel

Exempel: Sarkoplasmatisk Ca^{2+} -ATPase (muskelcell)

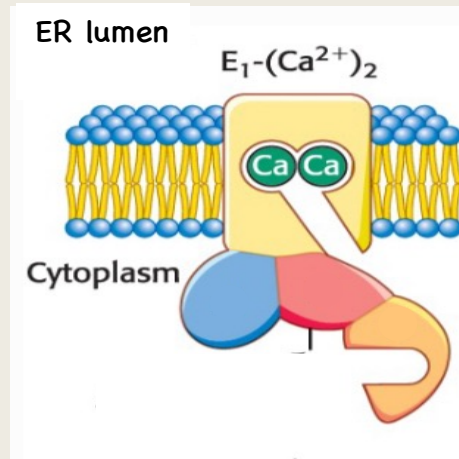

Exempel: Sarkoplasmatisk Ca^{2+} -ATPase

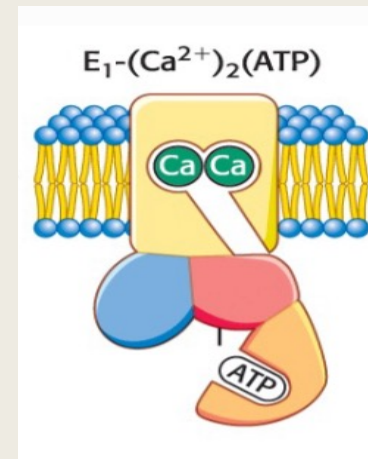
Två olika konformationer:

E1 och E2

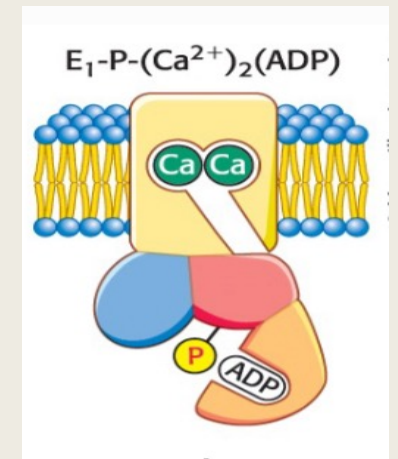

↑ Binder 2 Ca²⁺
Från cytoplasman

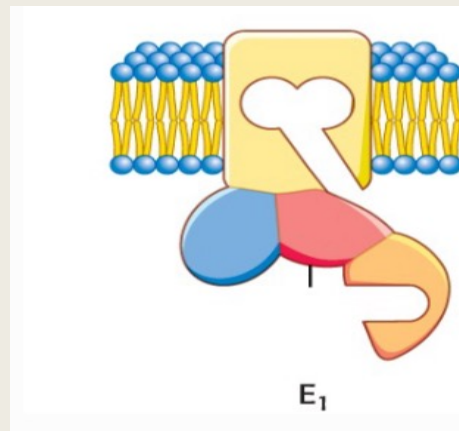
ATP-
binding

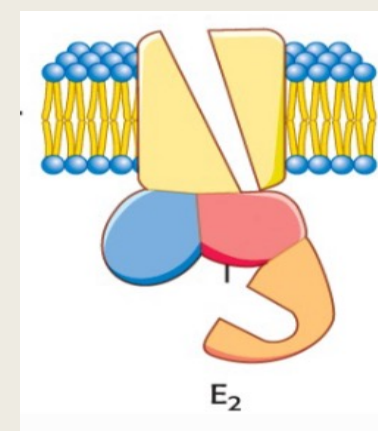
ATP-
hydrolysis

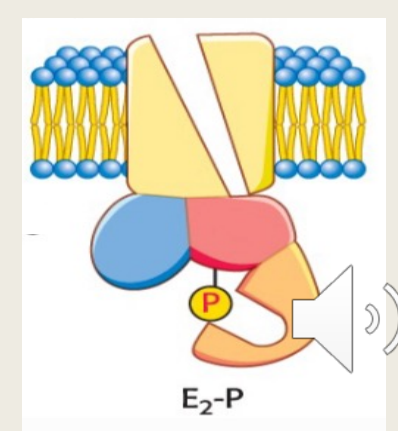
↓ Ändring i form
Ca²⁺ släpps i ER

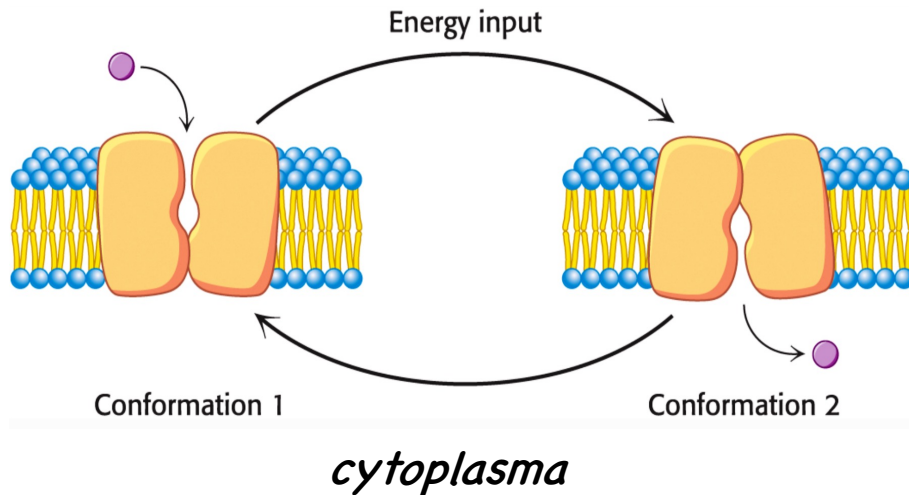
Återgår
till E1

Pi
faller av

Generellt för jonpumpar:

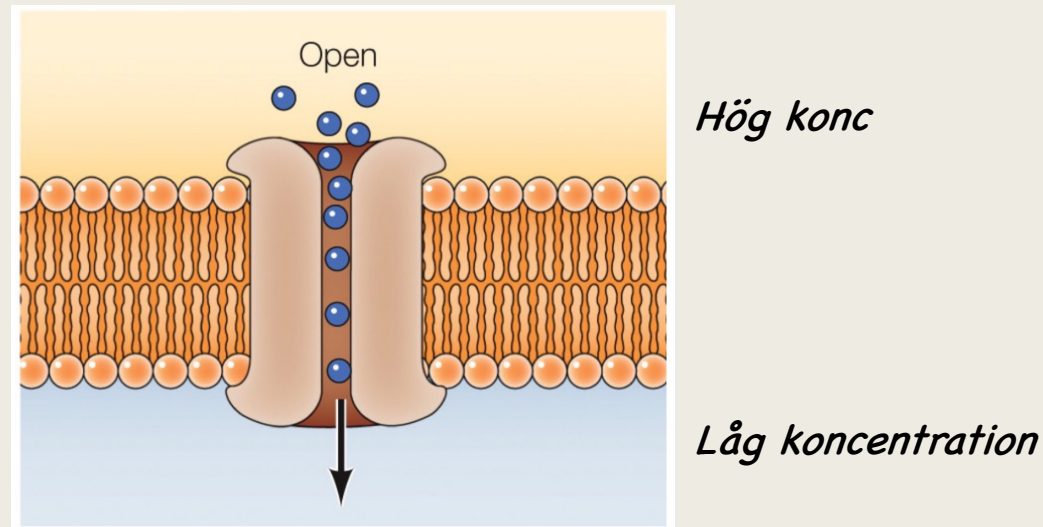
- de förflyttar joner över membranet mot sin elektrokemiska gradient
- Förflyttning innebär bindning till substrat och konformationsändring i membranproteinet, samt återgång till urspungsform (=en cykel)
- Drivas av energi, i regel ATP-hydrolyys

Långsam (100–10000 joner per sek) och kostsam process
Står för ca hälften av kroppens ATP hydrolyys
Skapar och upprätthåller livsviktiga jonkoncentrationer i cellen

2. Jonkanaler

Passiv transport (joner förflyttas med elektrokemisk gradient)

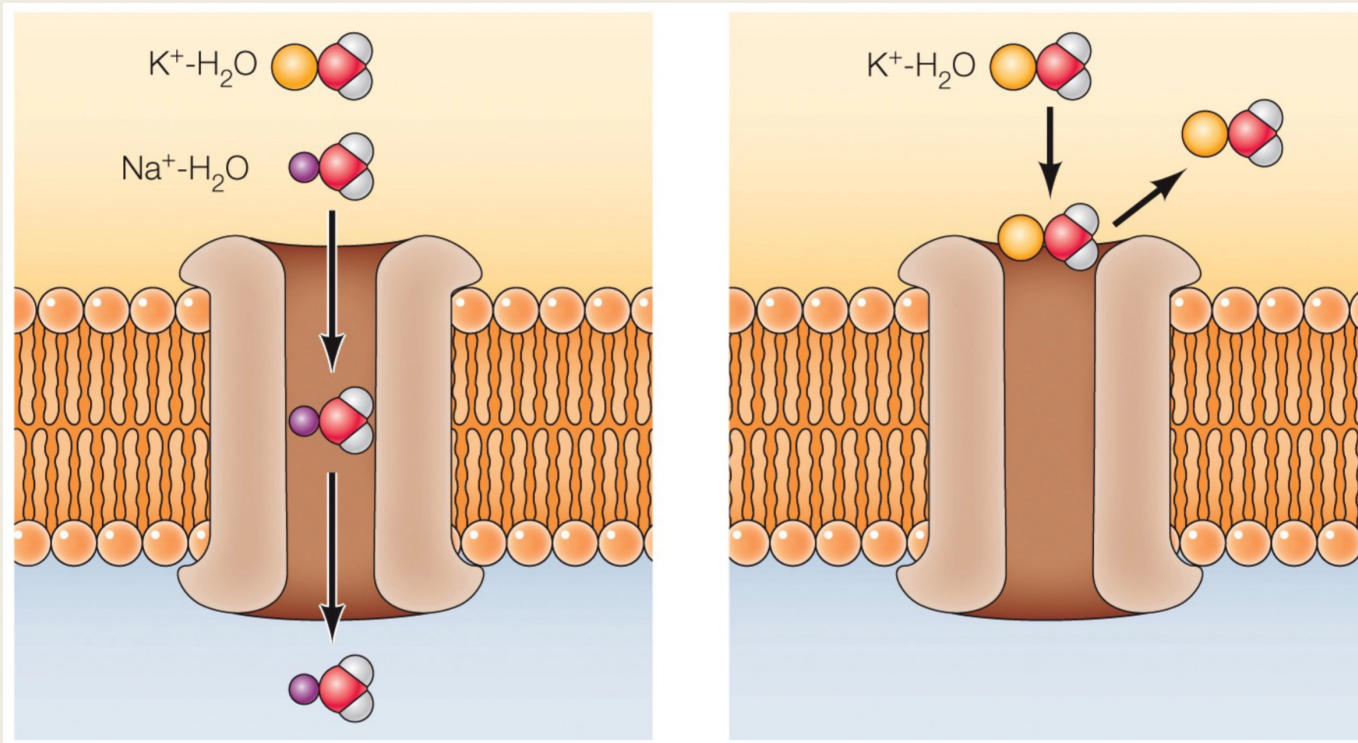

Porer i membranet som är öppna åt båda håll samtidigt
=> jonerna kan "strömma" genom kanalen
=> snabb jontransport!

Jonkanaler är ofta jonspecifika

Exempel 1: Na⁺-kanalen

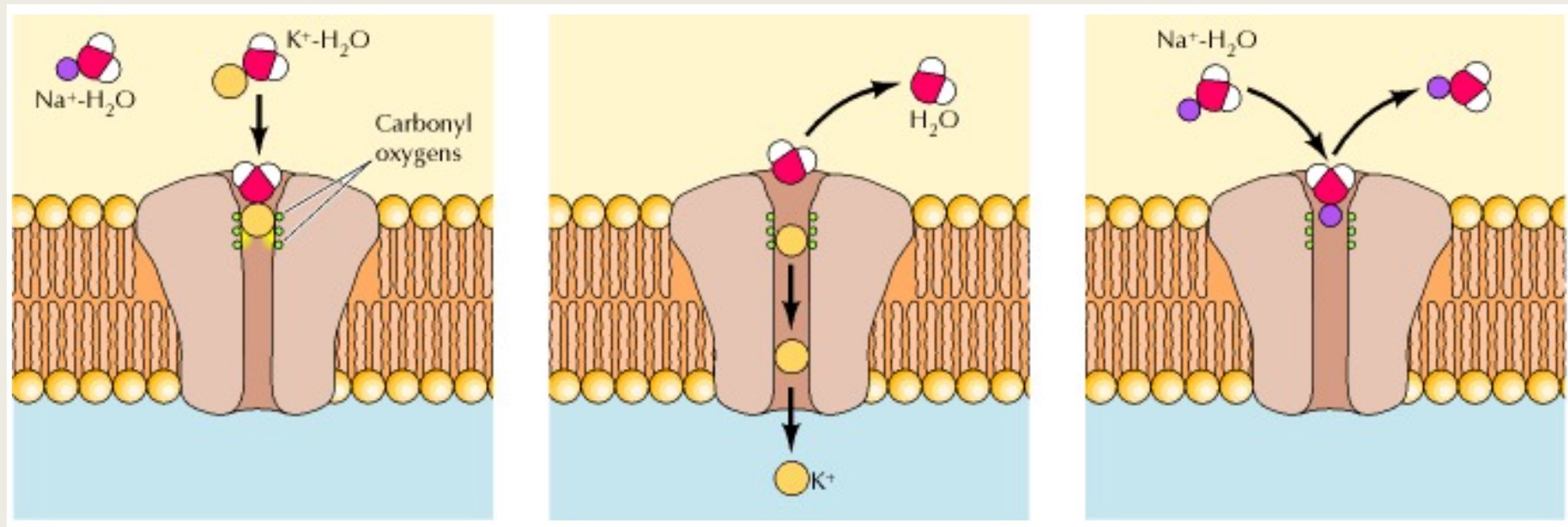
K⁺-jon är större än Na⁺-jon
⇒ Na⁺ får plats men inte K⁺

Jonkanaler är ofta jonspecifika

Exempel 2: K⁺-kanalen

K⁺ dehydreras i kanalen genom interaktion med syret i C=O och kanalen är precis stor nog för passage av dehydrerad K⁺.

Na⁺ är för litet för att interagera med syret i C=O, kan ej dehydreras.

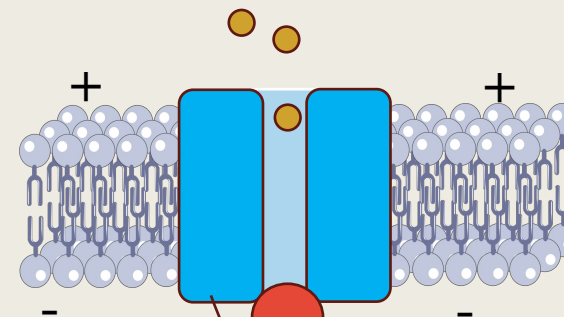
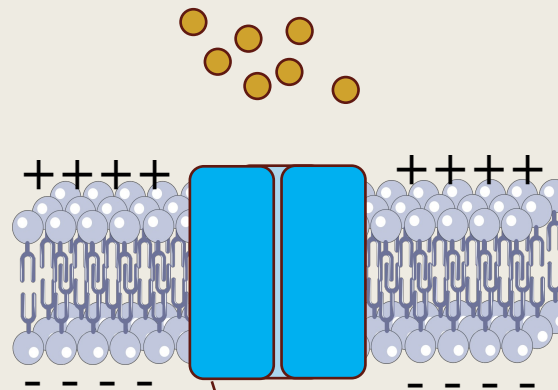
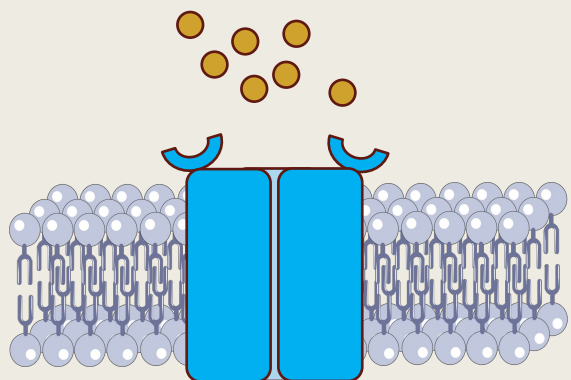

Jonkanaler är ofta reglerbara

ligandaktiverade jonkanaler

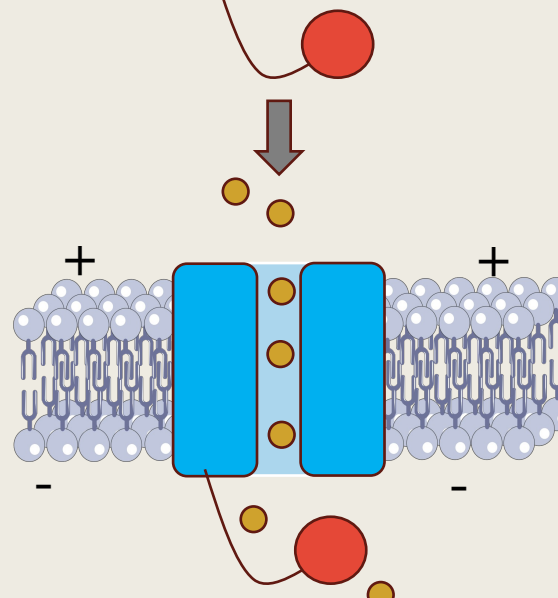
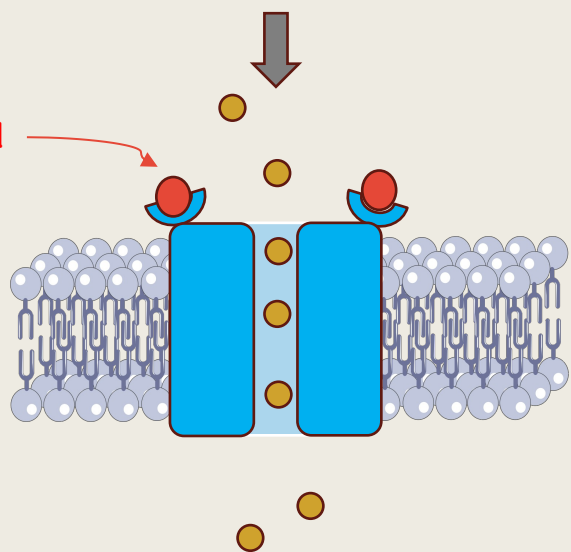
spänningsaktiverade jonkanaler

stängd

ligand

öppen

inaktiv

3. Bärare

Likt pumpar, binder de substratet och genomgår konformationsändring

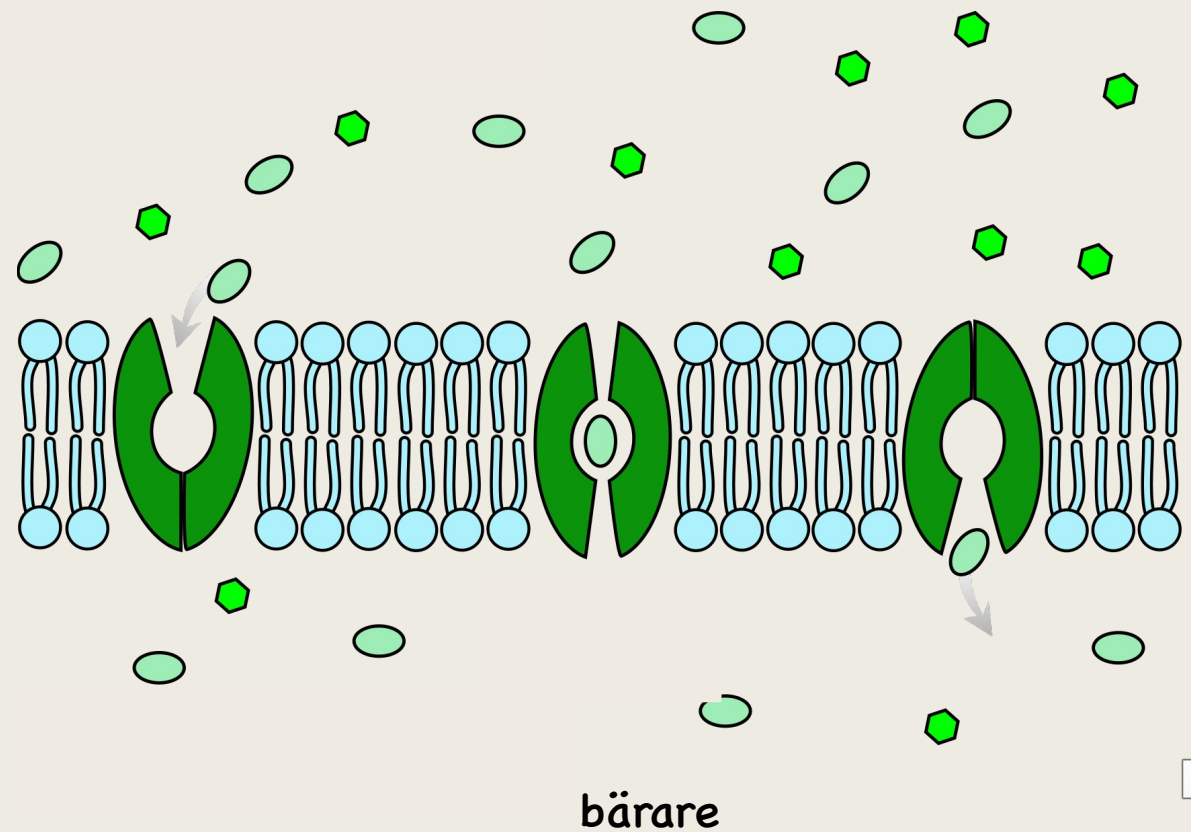
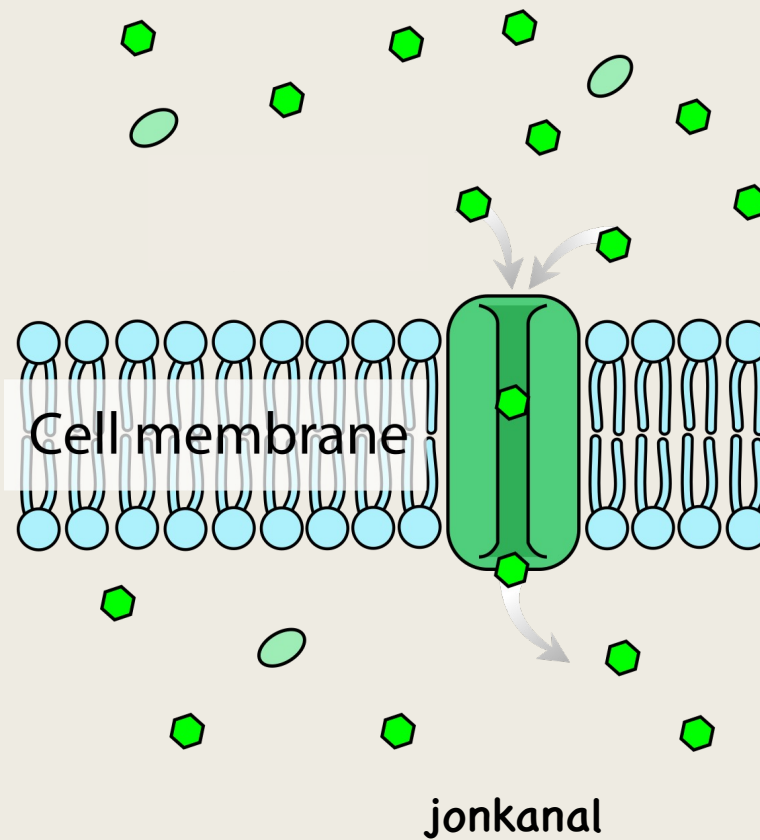
➤ Långsam process

Men, ingen ATP-hydrolysis!

- jontransport drivs av skillnader i jonkoncentration

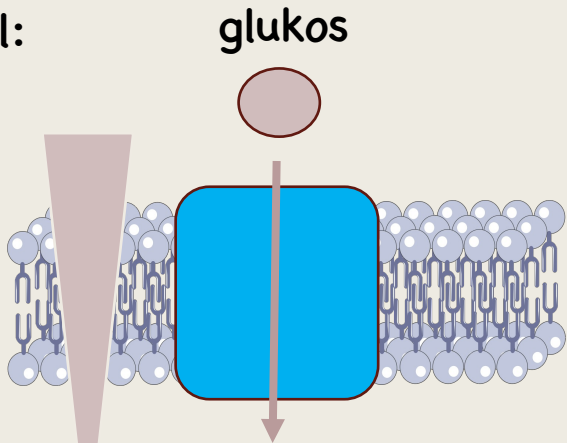

Skillnad mellan kanaler och bärare

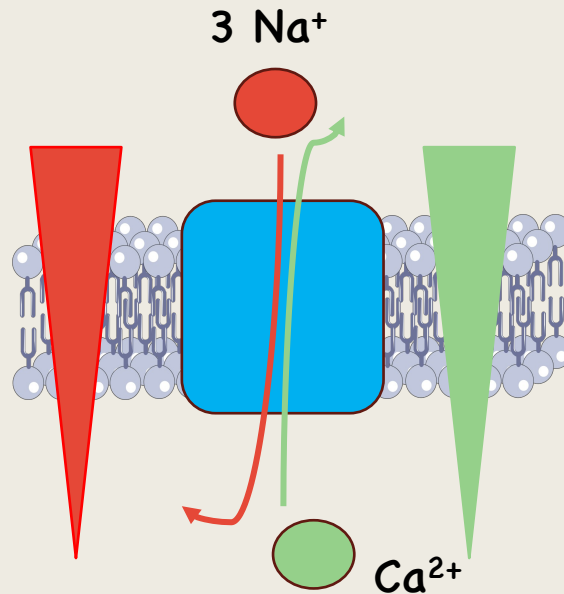

Bärare kan vara uniporter, antiporter eller symporter

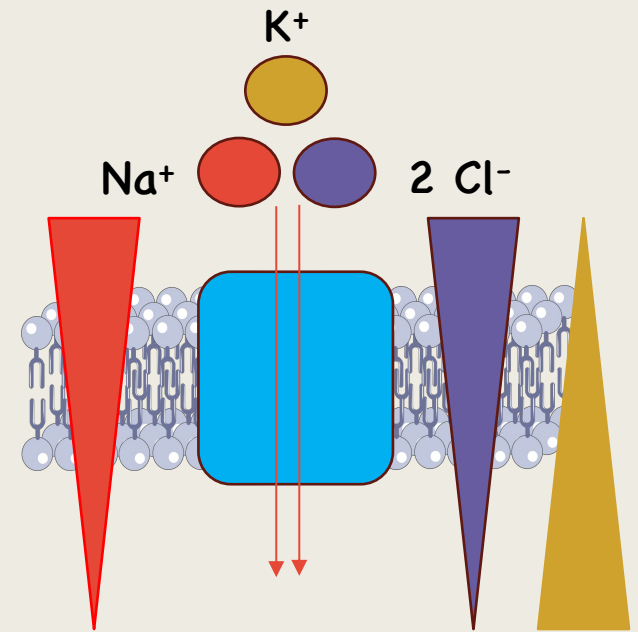
Exempel:

Uniporter

antiporter

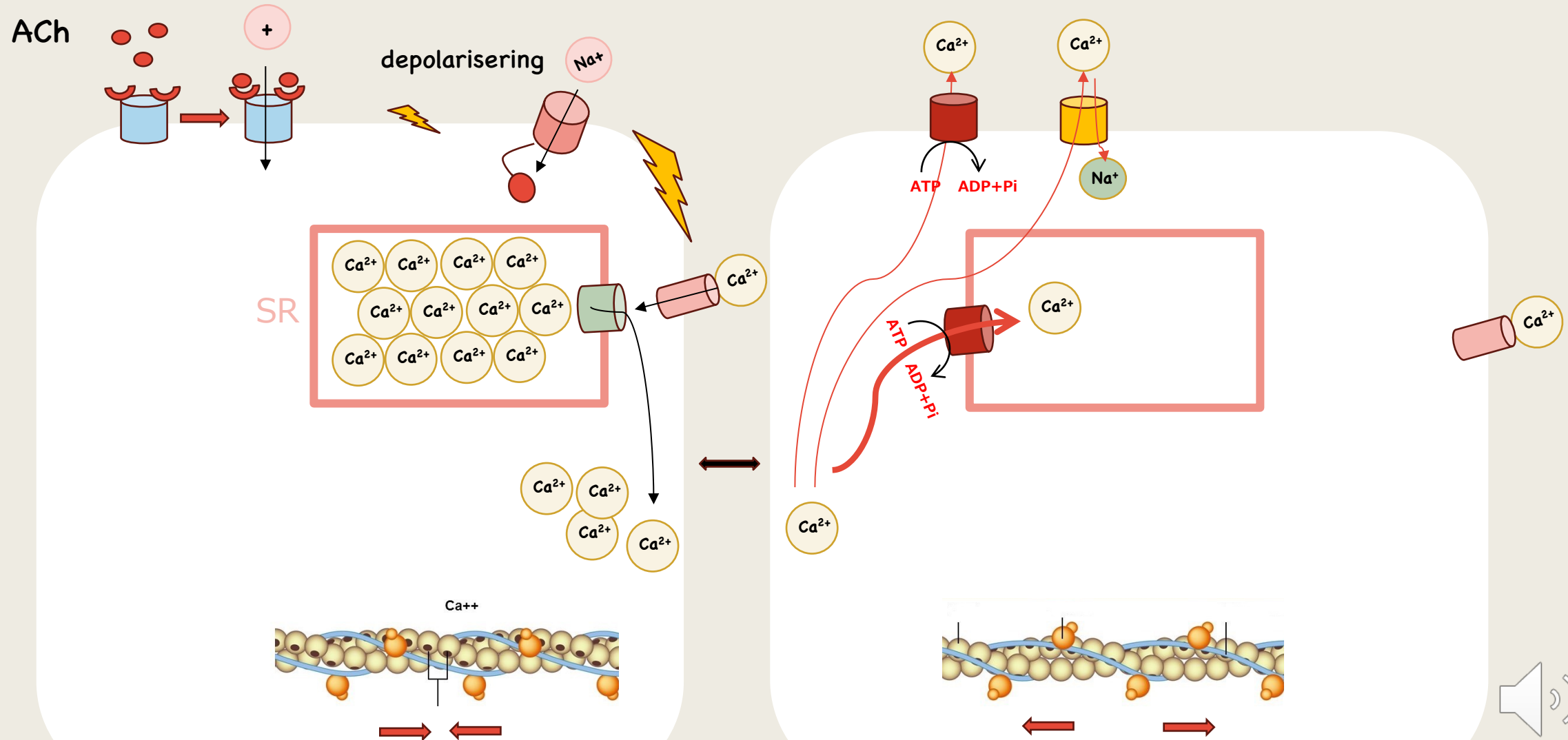

symporter

Sekundär aktiv transport

Exempel: Ca^{2+} och skelettmuskelkontraktion

Summering

Jontransport över membran utgör livsviktiga funktioner och sker över pumpar, kanaler eller bärare

Membranpumpar:

pumpar joner mot sin elektrokemiska gradient

behöver tillförsel av energi, oftast hydrolys av ATP

Binder substrat på ena sidan, konformationsändring, frisläpper på den andra, konformationsändring = en cykel. Cykelns hastighet begränsar hastighet på jontransport. Relativt långsam.

Jonkanaler:

Faciliterar förflyttning av joner med sin elektrokemiska gradient

Är öppen åt båda sidor samtidigt så jonerna kan flöda genom kanalen. Snabb transport.

Har oftast jonselektivitet

Kan vara reglerad: ligand-aktiverad, spänningsaktiverad, (stressaktiverad, mekaniskt aktiverad, Ca^{2+} -aktiverad)

Kan ha inhiberande domän som blockerar kanalen medan den är aktiverad för snabb stängning.

Bärare:

Binder substrat på ena sidan, konformationsändring, frisläpper på den andra, konformationsändring = en cykel.

Cykelns hastighet begränsar hastighet på jontransport. Relativt långsam.

Definieras som uniporter, antiporter eller symporter.

Har ingen ATPase-aktivitet, men kan utföra sekundär aktiv transport.

